

Klaustrofobiška gyvenamojo rajono istorija.
GÖTEBORGS-POSTEN

GERI KAIMYNAI

MATTIAS EDVARDSSON

baltos lankos

Mattias Edvardsson

Geris kaimynai

romanas

Iš švedų kalbos vertė Ieva Šakelaitė

baltos lankos

1. Mikelis

Po nelaimės

2017 m. spalio 13 d., penktadienis

Vos pravėręs duris išgirstu sirenas. Būrelis mokinių, vis dar stoviniuojančių mokyklos kieme, mane pastebi ir pamojuoja.

– Gero savaitgalio!

Sportinį krepšį pritvirtinu prie dviračio bagažinės, o kompiuterio dėklą įdedu į krepšį priekyje. Įsukęs į tunelį po automobilių keliu, liaujuosi minti, vėjas pučia tiesiai į veidą. Ant šaligatvio krašto sėdi dvi mergaitės, matytos Belos darželyje. Prispaudusios delnus prie lūpų ūkauja kaip pelėdos. Garsas aidi tuneliu, mergaitės krizena.

Kylant į kalniuką, šlaunys įsitempia nuo krūvio, bet nepaliauju minti, kol ima bėgti prakaitas. Pievoje mėtosi pamestas purvinas kamuolys, žaidimų aikštelėje vėjas siūbuoja sūpynes. Pasisveikinu su moterimi, kurios pudelis pakėlęs koją prie žibinto stulpo.

Sirenos artėja. Žvilgteliu per petį, bet mėlynų švyturėlių nematyti. Automobiliai čia nevažinėja, žaliają zoną supa pėsčiųjų ir dviračių takai. Tai viena iš priežasčių, kodėl persikėlėme į Šiopingę. Namus, mokyklą ir draugus vaikai čia gali pasiekti dviračiu, nesirūpindami dėl automobilių.

Giliai alsuodamas traukiu į save gaivų rudenišką orą. Apima laisvės jausmas, mat laukia savaitgalis be jokių įsipareigojimų. Nekantravau užsimiršti ir tiesiog būti. Pabendrauti su

šeima. Gal, kaip žadėjau, paskirsiu porą valandų gyvatvorei genėti, nors ji gali palaukti ir iki pavasario.

Pasukęs link kaimynijos, kurioje gyvename, pastebiu mūsų kaimynus, Okę ir Guną Britą. Eina susikibę už parankių, žingsniuoja sparčiai. Pastarąjį kartą juos mačiau prieš kelias dienas. Taip jau čia būna. Nuo ankstyvo rudens iki vėlyvo pavasario visi užsidaro ir pradingsta. Gyvybė grįžta tik balandžio pabaigoje. Kai išsisklaido šalnas atnešantis rūkas ir ore pasklinda žiedadulkės, kiemuose žaisti kamuoliu ir važinėti paspirtukais pradeda vaikai, visi ištepti kremu nuo saulės ir kepurėti. Kosėdama užsiveda pirmoji žoliapjovė, kas nors užsilipęs ant kopėčių išvalo lietvamzdžius – ir prasideda. Į kiemus išlenda mamos su stilingais akiniais nuo saulės, spoksančios į mobiliuosius, ir tėčiai dideliais pilvais, virstančiais iš per siaurų šortų. Trims mėnesiams kvartalas persimaino į vasaros pramogų parką su batutais ir pripučiamais baseiniais. Viskas pagarsėja, o dienos pailgėja. Taip iki pat rugpjūčio pabaigos, kai vaikai grįžta į mokyklas. Tada – vėjas ir rudeniški lapai. Tamsa, lietus ir tylą. Pasimiršta viskas, kas gyva ir žydi, būna sunku patikėti, kad šviesa kada nors sugrįš.

Sugrįžus tamsai, pasislepia netgi mūsų kaimynai pensininkai. Rudenį Okė sutvarko kiemą, paruošdamas žiemai: nuplauna trinkeles, kiekviename kampe nubraukia voratinklius, o lauko baldus plastiką uždengia taip rūpestingai, kad pavydėtų kiekvienas muziejininkas. Greitai virtuvės lange pasirodo ir smalsi Gunos Britos fizionomija. Kiemo sergėtoja, kuriai pro akis neprasprūsta niekas, net pro šalį skriejantis plastikinis maišelis.

– Sveikutis, – taria Guna Brita, man priartėjus.

Susvirduliuoju dvejojamas, ar sustojus persimesti keliais žodžiais, ar numinti pro šalį. Labiausiai noriu tiesiog grįžti namo pas šeimą. Bet, kai jau ruošiuosi pravažiuoti, Okė žengteli į dviračių taką, priversdamas mane sustoti.

– Girdėjai trenksmą? – paklausia.

– Atrodo, avarija, – taria Guna Brita.

Nuleidžiu kojas ant žemės.

– Avarija?

– Juk girdi sirenas?

Guna Brita parodo į orą, tarsi garsas kybotų ir suktųsi virš mūsų.

– Kažkur netoliese? – paklausiu.

– Sunku pasakyti.

Okė linkteli mūsų namo link.

– Atsklido iš tos pusės.

– Turbūt nuo didžiojo kelio, – taria Guna Brita.

Taip visi vadina kelią, kuris žiedu apjuosęs Šiopingę veda pro prekybos centrą „Ica“ ir alkoholinių gėrimų parduotuvę „Systembolaget“, o kiek toliau susijungia su magistrale E6. Ties ja prasideda Skonės laukai, kurių vakaruose stūkso dangoraižis „Turning Torso“, o rytuose – Lundo katedros bokštai.

– Artėja, – taria Okė.

Visi trys įsiklausome. Jis teisus, sirenos kaukia vis garsiau.

– Nesistebiu. Žmonės vairuoja kaip bepročiai, – burbteli Guna Brita. – Bet gali nesirūpinti. Bjanka su vaikais grįžo prieš pusvalandį.

Bjanka. Vaikai.

Krūtinėje kažkas suspurda.

– Gerai, – tarsteliu, skubiai lipdamas ant dviračio.

– Gero savaitgalio, – taria Guna Brita, prieš man nuvažiuojant.

Paskutinėje kelio atkarpoje mano mintys gena viena kitą. Bjanka planavo pasiimti vaikus ir apsipirkti, bet dabar jie jau namie. Saugūs. Viljamas turbūt sėdi ant sofos su planšete, o Bela padeda Bjankai virtuvėje.

Atsimušdamos į namų mūrus sirenos aidai vis garsiau.

Mano šlaunys sunkios, blauzdas diegia. Iki namų liko dvidešimt metrų. Už tvoros loja šuo, ir staiga suprantu, kad sirenos nutilo.

Kai pasukęs išvystu mūsų kaimynijos kiemą, apakina besisukantys įspėjamieji švyturėliai. Jų mirguliuojančioje mėlynėje paskendęs asfaltas, gyvatvorės ir tvoros.

Sulaikau kvapą. Nepaliauju mynęs pedalų. Sustoju ir nuliपęs nuo dviračio spoksau tiesiai į akinančius švyturėlius.

Vidury gatvės mėtosi raudonas dviratis. Atrodo lyg suspaustas, padangos deformuotos, vairas nukreiptas aukštyn. Greta stovi mūsų kaimynė iš penkiolikto namo, Žaklina Selander. Ji išbalusi. Lūpose sustingęs riksmas.

Priešais mūsų tujų gyvatvorę sustojusi greitoji, šalia klūpo du žaliai apsirengę paramedikai. Ant asfalto priešais juos guli Bjanka. Mano mylimoji žmona.

2. Mikelis

Iki nelaimės

2015 m. vasara

Fabianą ir Žakliną Selanderius pirmą kartą išvydau, vos atsikraustėme. Tą savaitgalį Belai sukako treji, ruošiausi įtaisyti jos naująją automobilinę kėdutę, internetu įsigytą beveik už dyką. Sprandą kepinant saulei, prakaituodamas lyg besilydantis sūris, pusiau sulindęs į automobilį kovojau su saugos diržu. Šis buvo keliais centimetrais per platus siaurai skylutei, pro kurią pagal instrukcijas turėjo pralįsti. Pro sukąstus dantis košiau keiksmazodžius. Nepastebėjau, kaip kažkas prisėlino iš nugaros.

– Čia naujasis „R-design“ modelis, ar ne?

Diržas išslydo iš rankų ir ta prakeikta kėdutė nuvirto ant šono. Galop išlindęs iš galinės sėdynės ir nuo kaktos nusišluostęs prakaitą, išvydau berniuką su kombinezonu ir BMW kepuraite. Jis stovėjo prie tvoros ir tyrinėjo automobilį.

– Sportinis modelis, – tariau.

– Žinau, – atšovė vaikinukas. – „R-design“.

Kiek jam metų? Dvylika, trylika?

– Dyzelinis variklis, – tarė jis. – Įkraunamas hibridas, ar ne?

– Turbūt taip, – atsakiau.

Berniukas nusišypsojo.

– Tikrai taip.

Iš tiesų neturėjau laiko, bet nenorėjau pasirodyti nemandagus.

– Mano vardas Fabianas, – prisistatė berniukas. – Irgi gyvenu šitoj kaimynijoj.

Gyvenamųjų namų kvartalas Šiopingės pakraštyje buvo padalytas į mažas kaimynijas, kurių kiekvieną sudarė asfaltuotas kvadratas, apsuptas keturių daugmaž vienodų namų, statytų aštuntojo dešimtmečio pirmoje pusėje. Kiekvienas namas buvo žaismingai pavadintas vietovėmis iš Astridos Lindgren knygų: Padaužų kaimas, Lioneburga, Varnų sala ir Vyšnių slėnis. Gyvenome Pramušgalvių gatvėje. „Visai kaip Lota“, – pasakiau vaikams, bet jie stebeilijo į mane nieko nesuprasdami.

– Tai būsime kaimynai, – tariau berniukui, vardu Fabianas.

– Gerai, – atsakė jis ir paglostė mano „Volvo“ buferį, tarsi automobilis būtų gyvas. – Reikėjo pirkti BMW. Labiau apsimoka.

Nusijuokiau, tačiau visai neatrodė, kad jis juokauja. Fabianas tęsė:

– BMW 530 turi du šimtus septyniasdešimt dvi arklio galias. O kiek šitas?

– Nežinau.

Automobilis man – transporto priemonė. Mano keliami reikalavimai – daugmaž neutrali spalva ir užtektinai vietos bagažinėje.

– Du šimtus penkiolika, – tarė berniukas.

Užtikrintas tonas.

Kai jau ruošiausi su kėdute lįsti atgal į automobilį, atžingsniavo moteris.

– Va kur tu, Fabianai!

Atrodė, kad ji švyti. Ilgąjį trumpais šortais ir tokia įdegusi, kad akinančiai balti dantys ir dangišškai žydros akys veide tiesiog spindėjo.

– Jam patinka automobiliai, – pranešė ji.

– Jau supratau.

– Man patinka BMW, – tarstelėjo Fabianas.

Moteris, kuri, atrodo, buvo berniuko mama, nusijuokė ir ištiesė ranką ilgais rožiniais nagais.

– Tai jūs ką tik atsikraustėt, taip? Girdėjau, esat nulis-aštuntukai*?

„Nulis-aštuntukai“? Ar žmonės dar taip sako? Nepažįstu nė vieno, tebesinaudojančio laidiniu telefonu, telefono kodai greitai taps tokia pat atgyvena kaip diskinis numerio rinkiklis ir bakelitiniai rageliai.

– Ehm, na, taip, – numykiau ir pasitryniau delną į šortus prieš paspausdamas ranką. – Mikas.

– Mano vardas Žaklina. Mudu su Fabianu gyvenam penkioliktame name.

Ji parodė į namą kitoje gatvės pusėje, kur tarp trinkelių vešėjo piktžolės, o metro aukščio tvora prašyte prašėsi perdažoma. Prie namo durų kabėjo pasaga, medinė vėjo gaudyklė ir sidabriniai skaičiai: vienetas ir šiek tiek pakrypęs penketas.

Mūsų namo numerį žyminčius metalinius skaičius jau buvau nukabinęs. To reikalavo Bjanka. Tryliktame name ji sutiko gyventi tik su sąlyga, kad velnio tuziną nuo sienos nukabinsime vos atsikraustę.

– Tikiuosi, jums čia patiks, – tarė mūsų naujoji kaimynė Žaklina. – Jūs irgi turite vaikų, ar ne?

Linktelėjau. Kakta varvėjo prakaitas, marškinėliai lipo prie pažastų.

– Belai ką tik sukako treji, o Viljamui – šešeri.

* 08 – Stokholmo fiksuotojo ryšio telefono kodas (čia ir toliau – vert. past.).

Fabianas su mama susižvalgė.

– Turim eiti, – tarė Žaklina ir pamojo. – Iki pasimatymo!

Ji skubiai nužingsniavo, o Fabianas net kluptelėjo stengdamasis neatsilikti. Prie įvažiavimo į penkiolikto namo kiemą atsisukęs jis pervėrė mane žvilgsniu. Atsakaiu šypsena.

Kai galų gale pavyko pritvirtinti automobilinę kėdutę, parėjau namo ir apie kaimynus iškart papasakojau Bjankai.

– Žaklina Selander? Ji kadaise buvo modelis. Gyveno Amerikoje.

– Iš kur žinai? – paklausiau.

Bjanka pakreipė galvą – atrodė lygiai taip pat, kaip vieną iš tų vasaros naktų prieš aštuonerius metus, kai pamečiau galvą dėl jos strazdanų ir duobučių skruostuose.

– Iš interneto, mielas.

– Patikrinai kaimynus?

Ji nusijuokė.

– O kaip tau atrodo? Niekas nesikrausto šešis šimtus kilometrų nežinodamas, kokie teks kaimynai.

Savaime suprantama. Pakštelėjau jai į kaklą.

– Ką dar žinai, Lisbeta Salander*?

– Ne kažį ką. Dvyliktame name gyvena senukų pora, Okė ir Guna Brita. Atrodo gana paprasti, tipiniai penktojo dešimtmečio kartos atstovai. Guna Brita klausosi šlagerių, jos feisbuko profilio nuotraukoje – gėlė. Okė, rodos, nesinaudoja socialiniais tinklais.

– Aišku.

* Lisbeta Salander – programišė, pagrindinė veikėja Stiego Larssono „Tūkstantmečio“ romanų trilogijoje.

Lig šiol gyvenau daugiabučiuose, todėl buvo sunku suprasti poreikį apie kaimynus žinoti viską, bet Bjanka sakė, kad privačių namų kvartale galioja visai kitos taisyklės. Čia kaimynų išvengti neįmanoma.

– Radau kelias Žaklinos Selander nuotraukas. Atrodo, užsienyje ji buvo garsesnė nei Švedijoje. Regis, dabar su sūnumi gyvena penkioliktame name.

– O kas keturioliktame? – paklausiau.

– Ula Nilsonas, jis mano amžiaus. Atrodo gana paslaptin-gas. Bet... – Ji trumpam nutilo ir išpūtė akis, pranešdama, kad atrado kažką sensacingo. – Radau jį nusikaltimų registre.

– Ką? Jis nusikaltėlis?

Juk tik taip gali atsidurti nusikaltimų registre?

– Greičiausiai ne, – atsakė Bjanka. – Bet teistas už smurtavimą.

– Skaitei teismo nuosprendį?

– Žinoma. Juk gyvensime taip arti šitų žmonių. Mielasis, tu – betono vaikas. Nesupranti, kaip viskas veikia tokiose vietovėse.

– Tuomet gal verčiau reikėjo persikraustyti į namelį Laplandijoje, – pajuokavau.

– Mielai. Jei ten nebūtų taip klaikiai šalta.

Atsidusau. Bjankai įprasta panikuoti lygioje vietoje, ji tik-ra saugumo narkomanė. Žinoma, nieko keista, kad ėmė daugiau nerimauti dabar, kai atsidūrėme visiškai naujoje aplinkoje, kurioje nieko nepažįstame.

Persikraustyti teko dėl daugybės priežasčių, o mano už-duotis buvo palaikyti gerą nuotaiką. Buvau tai skolingas Bjankai. Ir vaikams.

Skonė buvo nauja pradžia. Jos sugadinti nevalia niekam, juolab kaimynams.

– Viskas bus gerai, – tarė Bjanka, paliesdama man ranką. – Nenoriu tavęs gąsdinti. Pramuštgalvių gatvė 13. Kas gi blogo galėtų nutikti?